

УДК 351:314.15

Ю. Афанасьєва

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДЕМОГРАФІЧНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ

На основі аналізу організаційно-правового механізму державного регулювання демографічних процесів здійснено спробу виявити основні його проблеми та запропонувати шляхи удосконалення.

Ключові слова: державне регулювання демографічних процесів, організаційно-правові засади, механізм державного регулювання демографічних процесів.

Особливості правового, соціально-економічного, політичного становища України, трансформаційні процеси, вплив цивілізаційних тенденцій розвитку суспільства спричинили низку демографічних проблем. Процеси, пов’язані із відтворенням населення, вимагають від держави негайного активного втручання з метою попередження поглиблення демографічної кризи і подолання її наслідків шляхом використання дієвих і ефективних механізмів державного регулювання демографічних процесів, серед яких одне з провідних місць займає організаційно-правовий механізм.

Дослідження вітчизняних науковців, що розглядали різні аспекти демографічних проблем та демографічні процеси (О. Грішнова, Н. Левчук, Е. Лібанова, С. Мокієнко, В. Піскунов, О. Осауленко, Л. Чепелевська, П. Шевчук та інші), обмежуються лише розглядом сукупності органів державної влади, які реалізують демографічну політику, не даючи ґрунтового аналізу системи суб’єктів державного регулювання демографічних процесів.

Мета статті – здійснення аналізу організаційно-правового механізму державного регулювання демографічних процесів та надати рекомендації щодо їх удосконалення.

Наявність проблем, пов’язаних із демографічною ситуацією, актуалізує необхідність державного втручання у демографічні процеси. Зокрема необхідним вважається здійснення заходів із підтримки та розвитку сім’ї як головного соціального інституту в сфері відтворення населення. Це потребує належного нормативно-правового забезпечення, що є визначальним компонентом ефективності державного впливу як на демографічні процеси, так і на виконання сім’єю комплексу демографічних функцій, до числа яких належать репродуктивна функція, функція соціалізації, охорони здоров’я та інші.

Конституційними нормами забезпечено здійснення державою охорони материнства, дитинства, батьківства (ст. 51), що безпосередньо пов’язано із процесом народження дітей. Це доводить, що держава визнає видатну роль сім’ї в функціонуванні і розвитку суспільства і в сталості демографічного розвитку, що вимагає розробки і реалізації засад демографічної політики, ядром якої має стати сім’я. Однак Основний Закон не розкриває сутності ані демографічної політики, ані інституту сім’ї як соціального інституту із відтворення населення. В ньому конкретизуються лише засади сімейно-шлюбних відносин і соціального захисту сімей (ст. 92) [1].

Головними офіційними документами в Україні, в яких висвітлена позиція держави щодо демографічного розвитку на сьогодні, є Концепція демографічного розвитку

України на 2005 – 2015 рр. [2] та Стратегія демографічного розвитку в період до 2015 р. [3]. Ці документи повинні слугувати базою для створення нормативно-правової бази державного регулювання демографічних процесів.

Враховуючи цілі та задачі, зазначені в Концепції демографічного розвитку України на 2005 – 2015 рр. та Стратегії демографічного розвитку в період до 2015 р., демографічна політика направлена на вирішення широкого кола питань. Вони є взаємопов'язаними, взаємообумовленими і взаємозалежними, проте в сучасних умовах соціально-економічної трансформації суспільства державна демографічна політика передусім повинна акцентуватися на регулюванні процесу народжуваності як основному чиннику, що визначає направленість процесу відтворення населення. Такі документи, як Декларації про загальні засади державної політики України стосовно сім'ї та жінок та Концепція державної сімейної політики, визначають основні напрями державного впливу та регулювання розвитку інституту сім'ї. Проте переважно метою цих актів є подолання бідності родини, а не створення умов для всебічного її розвитку та виконання основних функцій. Положення Сімейного кодексу України зосереджені на сутності і врегулюванні сімейно-шлюбних відносин, забезпеченні, хоча й недостатньому, відповідальності за виховання дітей тощо. Проте питання вагомості сім'ї з демографічного боку тут взагалі не порушується. Державна цільова соціальна програма підтримки сім'ї до 2016 р. має стратегічне спрямування, оскільки визначає основні соціальні, економічні, правові умови для існування сім'ї, її функціонування та розвитку, проте направлена на визначення шляхів реалізації, а не формування інструментів підтримки сім'ї. Більше того, її соціальне спрямування не дозволяє врахувати усі важливі особливості та специфічні риси цього соціального явища.

Всі вище названі нормативно-правові акти не визначають ані предмету, ані суб'єкту чи об'єкту державної демографічної політики, механізмів формування і реалізації прийнятих управлінських рішень, ані джерел фінансування зазначених заходів та засобів контролю за виконанням цих рішень і заходів тощо. Таким чином, можна констатувати про недостатність як нормативно-правового, так і програмно-цільового забезпечення механізму регулювання демографічних процесів в Україні. Це свідчить про існуючу необхідність створення відповідного нормативно-правового акту, в якому будуть міститися усі ці елементи, і який буде слугувати засобом легалізації демографічної політики держави.

Треба зазначити, що огляд вітчизняного законодавства, яке регулює ту чи іншу сферу життя сім'ї, доводить, що і тут є певні прогалини, пов'язані із відсутністю врахування демографічної складової різних видів політик.

Так, законодавство, пов'язане із політикою зайнятості, а саме Закон України “Про зайнятість населення”, Кодекс законів про працю України, Закон України “Про відпустки” та інші нормативно-правові акти мають певні недоліки з огляду на забезпечення умов для батьків поєднання праці з процесом виховання дітей. Дійсно, в першому із названих Законів України, що регулює процес зайнятості, містяться правила та норми щодо працевлаштування жінок із дітьми віком до 14 років, але вони мають за мету не надання належних умов для здійснення жінками-матерями трудової діяльності повною мірою, а саме забезпечення соціального захисту осіб, неспроможних самостійно зайняти конкурентоспроможну нішу на ринку праці. Більш того, немає жодного положення щодо чоловіків, які виховують дітей самостійно, тобто наявним є порушення принципу гендерної рівності. Те ж стосується і Кодексу законів про працю, що свідчить про

відсутність засобів і заходів із боку держави із заохочення чоловіків займатися сімейними справами та стати повноправним учасником процесу виховання дітей, що знижує репродуктивну вмотивованість і сприяє посиленню тенденції збільшення кількості розлучень, громадянських шлюбів та матерів-одиначок. Задля надання рівних умов чоловікам і жінкам у питанні трудової діяльності і в процесі виховання дітей необхідно, на наше переконання, вдосконалити норми поєднання материнства й батьківства із трудовою діяльністю, умови праці для осіб із дітьми. Це, по-перше, дозволить вирішити проблему гендерної дискримінації в політиці зайнятості, по-друге, сприятиме відходженню від стереотипу, що жінки-матері не можуть працювати на рівні з чоловіками, по-третє, надасть можливість покращити своє матеріальне становище сім'ям з дітьми і зокрема матерям чи чоловікам, які перебувають у декретній відпустці або у відпустці по догляду за дитиною, по-четверте, допоможе подоланню психологічного бар'єру щодо народження наступних нащадків через страх втратити роботу або через побоювання неможливості повернення на попереднє місце роботи. І все це сприятиме підвищенню рівня народжуваності і водночас бажання продовжувати трудову діяльність у осіб, які мають дітей.

Окрім самих умов працевлаштування та здійснення трудової діяльності для осіб, які мають малолітніх дітей, немаловажним є питання влаштування дітей до закладів, які надають послуги із догляду за дітьми дошкільного віку.

Основним законодавчим актом, який визначає систему закладів із надання зазначених послуг є Закон України "Про дошкільну освіту". Однак у цьому документі не визначаються положення про здійснення догляду за дітьми, хоча й мережа дошкільних закладів також бере в цьому процесі безпосередню участь. Відповідно до цього закону, держава забезпечує доступність і безоплатність дошкільної освіти в державних і комунальних дошкільних навчальних закладах усіх форм власності, а також займається розвитком і збереженням мережі таких закладів.

Однією з важливих проблем у галузі дошкільної освіти є недостатня кількість дошкільних навчальних закладів.

Так, за даними звіту Центру дослідження суспільства станом на 2013 р. кількість місць у дошкільних закладах становить майже 1300 тис., тоді як дітей у таких закладах нараховується близько 1500 тис. осіб. Тобто відбувається брак місць у закладах дошкільної освіти.

Окрім того, охоплення дітей закладами дошкільної по Україні становить лише 63% у міських поселеннях та 41% у сільській місцевості від загальної кількості дітей відповідного віку [4].

Такий стан справ вимагає розширення мережі дошкільних закладів за рахунок інших форм власності, а саме приватної.

Однак розширення мережі приватних дитячих ясел та садків вимагає удосконалення законодавчої бази через відсутність механізму мотивування для створення таких закладів. У вітчизняному законодавстві прописані лише механізми їх створення через ліцензування та здійснення заходів контролю шляхом проведення відповідних атестацій. В умовах ринкової економіки таких засобів не є достатньо для того, щоб розвивати ці види послуг.

Відмітимо, що і режим роботи закладів дошкільної освіти не дозволяє жінкам-матерям або чоловікам-батькам працювати повний робочий день. Законом визначається за бажанням батьків або осіб, які виконують їхні функції, встановлювати гнучкий бажаний

для них режим роботи закладу. Це передбачає встановлення індивідуального графіку перебування дітей у дитячих яслах чи садках різної тривалості із створюванням чергових груп, груп подовженого дня чи груп святкових, вихідних та неробочих днів, а також груп цілодобового перебування. Проте, дані офіційної статистики стосуються лише короткотермінового або цілодобового перебування дітей у дошкільних закладах. Це ускладнює проведення дослідження щодо можливості задоволення дитячими дошкільними закладами потреб сімей із огляду на режим роботи.

Щодо гарантії держави безоплатності дошкільної освіти, то можна стверджувати, що при неналежному фінансуванні таких закладів вирішення проблем із утриманням будівель, проведення ремонтно-будівельних робіт, закупівлі меблів, будівельних матеріалів та іншого перекладаються здебільшого на батьків та робляться за їх рахунок.

Такий широкий спектр проблем, що стосуються мережі закладів дошкільної освіти, зокрема питання доступності проблеми внутрішнього розпорядку, унеможливує вихід жінок-матерів на роботу, що призводить до підвищення рівня безробіття серед жінок із дітьми або сприяє неповній їх зайнятості чи виконанню роботи в домашніх умовах. Однак, як відомо, працедавці не дуже охоче ставляться до людей, обтяжених сімейними обставинами, і надають перевагу найманню осіб, які можуть повною мірою віддаватись справі. Це призводить до необхідності для більшості жінок (оскільки жінки в нашій країні як правило заробляють менше, ніж чоловіки) приймати рішення щодо здійснення вибору між народженням дитини та кар'єрою і матеріальним добробутом, що не сприяє вирішенню демографічних питань. Це стримує людей у їхньому прагненні народжувати наступних дітей, знижує рівень матеріального добробуту сімей з дітьми загалом і особистого рівня добробуту кожного окремого члена сім'ї зокрема.

Таким чином, можна стверджувати про те, що вирішення питання державного регулювання демографічних відносин і сприяння формуванню і розвитку інституту сім'ї потребує вдосконалення законодавства. Наявність значної кількості нормативно-правових актів, що регулюють різні аспекти життєдіяльності сім'ї, містять норми, які не є узгодженими одна з одною, що свідчить про безсистемність і відсутність комплексного підходу до вирішення цих питань. Саме це і пояснює відсутність дії цих норм на практиці, тобто їх декларативність і віддаленість від реального життя.

Окрім проблем у законодавчому полі, існує низка питань, пов'язаних із структурою і функціонуванням органів, які займаються регулюванням демографічних процесів.

У будь-якій державі вплив на суспільні процеси, зокрема на демографічні, здійснює держава в особі органів влади. Державні органи різного рівня є складовими цілісної системи, що формує організаційний механізм забезпечення державно-управлінської діяльності з регулювання демографічних процесів.

Передусім державне регулювання демографічних процесів здійснює Президент України, впливаючи на розвиток демографічних процесів на основі положень Основного Закону України.

Крім цього, укази Президента також є інструментом вирішення зазначених проблем. Проте нині увага Президента України насамперед зосереджена на вирішенні складних політично-економічних питань, залишаючи за іншими органами влади забезпечення формування і реалізації демографічної політики. До того ж, неефективність роботи структури допоміжних органів Президента, на яких він має зважати у своїй діяльності, ускладнює процес вирішення визначених проблем. У структурі служб

Адміністрації Президента функціонує лише Головний департамент з питань гуманітарної політики [5], який відає питаннями, пов'язаними із соціальним і гуманітарним розвитком.

Єдиним законодавчим органом в Україні є Верховна Рада України. Серед комітетів Верховної Ради України, на які покладено здійснення законодавчої діяльності в напрямку демографічної політики, є Комітет Верховної Ради України з питань сім'ї, молодіжної політики, спорту та туризму. До предмету його відання належить державна політика у сфері сімейно-шлюбних відносин; державна політика сприяння становленню інституту сім'ї, допомоги сім'ям з дітьми, захисту безпритульних дітей; демографічна політика та інші сфери діяльності [6].

Відмітимо, що Парламент здійснює свої повноваження, зазначені в Конституції України, не в повному обсязі, зокрема стосовно розробки тактики і стратегії державної демографічної політики. Це свідчить про відсутність загальної національної програми демографічного розвитку.

Вищим органом виконавчої влади, який займається реалізацією демографічної політики, є Кабінет Міністрів України. Відповідно до Закону України "Про Кабінет Міністрів України" основні завдання у сфері соціальної політики є обмеженими, не охоплюють всіх питань, пов'язаних як з демографічною політикою взагалі, так і з підтримкою і розвитком інституту сім'ї зокрема.

Подібне обмеження, на нашу думку, пов'язане із нераціональністю структури Секретаріату Кабінету Міністрів, до складу якого належать лише Управління соціальної політики та Департамент гуманітарної політики, Урядовий комітет з питань гуманітарного розвитку та соціальної політики [7].

На національному рівні питаннями будь-якої політики займаються міністерства та інші центральні органи виконавчої влади. Головним органом у системі центральних виконавчих органів влади, який опікується питаннями демографічного розвитку, а також проблемами сім'ї, є Міністерство соціальної політики. Його повноваження щодо демографічної політики обмежуються лише координацією розроблення проєктів прогнозів і державних програм із питань соціальної і демографічної політики, наданням адресної допомоги малозабезпеченим та багатодітним сім'ям, наданням соціальних послуг сім'ям, які можуть опинитися або перебувають у складних життєвих обставинах, формуванням та реалізацією державної політики з питань сім'ї та дітей [8].

До структури Міністерства соціальної політики належать Департамент сімейної, гендерної політики та протидії торгівлі людьми, у складі якого лише один відділ відповідає за проблеми сімейної політики, а також діє сектор по роботі з багатодітними сім'ями. На нашу думку, покладання на один Департамент вирішення завдань у трьох напрямках, які потребують великої уваги та концентрації зусиль, знижує ефективність його роботи в кожному з них. Підрозділи, які б займалися реалізацією демографічної політики або вирішенням демографічних питань, в структурі Міністерства є відсутніми.

Зазначимо, що деякі інші питання щодо розвитку інституту сім'ї належать до компетенції інших міністерств, зокрема Міністерства молоді та спорту і Міністерства внутрішніх справ у питанні реалізації державної політики щодо попередження насильства в сім'ї.

З метою міжгалузевої узгодженої співпраці щодо вирішення питання підтримки та розвитку інституту сім'ї було створено Міжвідомчу раду з питань сім'ї, гендерної рівності, демографічного розвитку, запобігання насильству в сім'ї та протидії торгівлі людьми при Кабінеті Міністрів України. Серед основних завдань, покладених на Раду, є

формування позитивного ставлення до сім'ї, відповідального батьківства, відновлення та збереження національних сімейних цінностей тощо [9]. Проте діяльність цієї Ради зводиться до проведення засідань, а також підготовки та проведення щорічних доповідей про стан реалізації державної політики з питань сім'ї, гендерної рівності, демографічного розвитку, запобігання насильству в сім'ї та протидії торгівлі людьми, що не може розглядатись у якості ефективної діяльності цього органу.

Нагальність проблем демографічного розвитку зумовлюють необхідність їх вирішення не лише на загальнодержавному, а й на місцевому рівні за допомогою місцевих державних органів влади. З-поміж питань, які вирішуються місцевими державними адміністраціями, відсутні питання демографічного розвитку. У галузі материнства, дитинства та сім'ї вони мають досить обмежені повноваження, які зводяться лише до реалізації державної політики та наданні встановлених пільг та допомог, пов'язаних із охороною материнства і дитинства. В галузі соціального забезпечення та соціального захисту населення ці органи мають впроваджувати державну політику щодо соціального захисту одиноких матерів, багатодітних та малозабезпечених сімей [10].

До структури місцевих державних адміністрацій на підставі рекомендаційних переліків структурних підрозділів облдержадміністрацій, затверджених Кабінетом Міністрів України, належать Департамент або Управління соціального захисту населення, Служба у справах дітей. До структурних підрозділів, серед основних завдань яких є вирішення проблем сім'ї, охорона материнства і дитинства, можна назвати Департамент або Управління у справах сім'ї, молоді та спорту або у справах сім'ї та молоді, або у справах сім'ї, молоді, фізичної культури і спорту. Проте в деяких облдержадміністраціях складова "сім'я" є відсутньою як у назві підрозділу, так і в переліку покладених на нього завдань.

Щодо тих обласних державних адміністрацій, в структурі яких є підрозділ(и), що відповідає(ють) за вирішення проблем інституту сім'ї, то також можна стверджувати про певні недоліки організаційного типу. Так, серед завдань, покладених на ці структурні підрозділи, є здійснення координації діяльності місцевих державних адміністрацій із органами місцевого самоврядування в сфері реалізації політики щодо сім'ї, проте саме механізму такої координації не визначено, що не сприяє досягненню цілей будь-якої політики загалом.

На місцевому рівні демографічними питаннями мають займатися органи самоврядування за принципом субсидіарності, надаючи змогу таким чином вирішуватись питанням на тому рівні, на якому вони первісно виникають. Проте, відповідно до Закону України "Про місцеве самоврядування в Україні" [11], до повноважень виконавчих органів сільських, селищних та міських рад не належать заходи щодо реалізації демографічної політики. Окремими питаннями, пов'язаними із розвитком та підтримкою інституту сім'ї в структурі рад, є департаменти та управління з питань сім'ї, молоді та спорту, до переліку завдань яких належить реалізація програм із питань сім'ї, молоді та спорту та створення сприятливих умов для функціонування закладів, установ, організацій та підприємств сфери фізичної культури, спорту, сім'ї та молоді. Проте таке обмеження повноважень зазначених підрозділів не сприяє проведенню заходів щодо повноцінного розвитку соціального інституту сім'ї. Більше того, попередній розгляд питань та їх підготовка для розгляду відповідними радами, а також контроль за виконанням рішень ради здійснюють утворені постійні комісії, перелік і функціональну приналежність яких визначає регламент ради. Однак відмітимо, що не в кожній раді існують комісії, відповідальні за вирішення питань сім'ї.

Відповідно до законодавства України [12–17], громадські об'єднання, організації, спілки та інші форми мають право брати безпосередню участь у реалізації демографічної політики. Проте відсутність громадських організацій, які б займалися здійсненням певного впливу на демографічну ситуацію в країні та державну демографічну політику, пов'язана із правовою незабезпеченістю організаційними і правовими засадами створення та функціонування таких організацій у вітчизняному законодавстві. Це ж стосується і громадських утворень, які опікуються проблемами сім'ї. Переважно такі організації мають форму спілки, представляють інтереси та здійснюють захист прав багатодітних та неповних сімей. Такий стан речей зумовлюється тим, що на законодавчому рівні створені нерівні можливості для громадських об'єднань різного профілю діяльності. Так, держава надає більш привабливі умови функціонування для молодіжних і дитячих громадських організацій, забезпечуючи сприяння утворенню таких організацій та надаючи їм різноманітних фінансових пільг.

Висновки

Таким чином, на основі аналіз організаційно-правового механізму державного регулювання демографічних процесів можна стверджувати про наявність в Україні загальної організаційно-правової системи, яка займається вирішенням питань державного регулювання демографічних процесів. Проте ця структура має низку недоліків. По-перше, вдосконалення вимагає нормативно-правова база державного регулювання демографічних процесів і розвитку інституту сім'ї як головного інституту в сфері відтворення населення. Необхідним вважається унормування загальнонаціональної стратегії демографічного розвитку, основних механізмів, методів та форм державного регулювання зазначених процесів. По-друге, відсутньою є чітка система органів, які займаються державним регулюванням демографічних процесів, відмічається їхня розпорошеність. Необхідним вважається доповнення повноважень і функціональних обов'язків існуючих органів влади і органів місцевого самоврядування питаннями демографічної направленості, а також укомплектованість цих органів та їх структурних підрозділів спеціалістами в даній галузі. По-третє, існує проблема недосконалості механізму співпраці та взаємодії між органами виконавчої влади різних рівнів і органами місцевого самоврядування з приводу питань, що стосуються регулювання демографічних процесів. По-четверте, недостатня наукова розробленість формування організаційно-правового механізму зумовлює потребу у проведенні подальших розвідок щодо нормативного і структурно-функціонального забезпечення державного регулювання демографічних процесів, а також механізму співпраці державних органів із інститутами громадянського суспільства в процесі регулювання цих процесів.

Література

1. Конституція України [Текст] : [прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р]. — К. : Преса України, 1997. — 80 с.
2. Концепція демографічного розвитку України на 2005 – 2015 рр., затверджена Розпорядженням Кабінету Міністрів України № 724-р від 08.10.2004 р. // Офіційний вісник України [Текст]. — 2004. — № 41. — С. 32.
3. Стратегія демографічного розвитку в період до 2015 р., затверджена Постановою Кабінету Міністрів України № 879 від 24 червня 2006 р. // Офіційний вісник України [Текст]. — 2006. — № 26. — С. 161.
4. Дошкільна освіта в Україні у 2014 році [Текст] : бюлетень / Державна служба статистики України. — К. : Державна служба статистики України, 2015. — 89 с.

5. Питання Адміністрації президента України : Указ Президента № 592/2014 від 14.07.2014 р. // Офіційний вісник України [Текст]. — 2014. — № 30. — С. 3. — Ст. 1435.

6. Про комітети Верховної Ради України сьомого скликання : Постанова Верховної Ради України № 11-VII від 25.12.2012 р. // Відомості Верховної Ради України [Текст]. — 2013. — № 38. — Ст. 506.

7. Про утворення урядових комітетів та затвердження їх посадового складу : Постанова кабінету Міністрів України № 696 від 05.12.2014 р. // Офіційний вісник України [Текст]. — 2014. — № 99. — С. 46. — Ст. 2870.

8. Про Положення про Міністерство соціальної політики : Указ Президента України № 389/2011 від 06.04.2011 р. // Офіційний вісник України [Текст]. — 2011. — № 101. — С. 11. — Ст. 3698.

9. Про консультативно-дорадчі органи з питань сім'ї, гендерної рівності, демографічного розвитку, запобігання насильству в сім'ї та протидії торгівлі людьми : Постанова Кабінету Міністрів України № 1087 від 05.09.2007 р. (із змінами і доповненнями) // Офіційний вісник України [Текст]. — 2007. — № 67. — С. 11.

10. Про місцеві державні адміністрації : Закон України № 586-XIV від 09.04.1999 р. (із змінами) // Відомості Верховної Ради України [Текст]. — 1999. — № 20/21. — Ст. 190.

11. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України № 280/97-ВР від 21.05.1997 р. // Відомості Верховної Ради України [Текст]. — 1997. — № 24. — Ст. 170.

12. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України № 280/97-ВР від 21.05.1997 р. // Відомості Верховної Ради України [Текст]. — 1997. — № 24. — Ст. 170.

13. Про молодіжні та дитячі громадські організації : Закон України № 281-XIV від 01.12.1998 р. // Відомості Верховної Ради України [Текст]. — 1999. — № 1. — Ст. 2.

14. Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності : Закон України № 1042-XIV від 15.09.1999 р. // Відомості Верховної Ради України [Текст]. — 1999. — № 45. — Ст. 397.

15. Про органи самоорганізації населення : Закон України № 2625-III від 11.07.2001 р. // Відомості Верховної Ради України [Текст]. — 1999. — № 48. — Ст. 254.

16. Про додаткові заходи щодо посилення соціального захисту багатодітних і неповних сімей : Указ Президента України № 1396 від 30.12.2000 р. // Офіційний вісник України [Текст]. — 2001. — № 1. — С. 75.

17. Стратегія державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні : Указ Президента України № 212/2012 від 24.03.2012 р. // Офіційний вісник України [Текст]. — 2012. — № 26. — С. 17. — Ст. 966.

Yu. Afanasieva

THE ORGANIZATIONAL AND LEGAL MECHANISM FOR STATE REGULATION OF DEMOGRAPHIC PROCESSES IN UKRAINE

On the basis of analysis of the organizational and legal mechanism for state regulation of demographic processes, an attempt to reveal its main problems and to offer ways of improvement is made.

Key words: state regulation of demographic processes, organizational legal basis, mechanism for state regulation of demographic processes.